

PROGNOZA POSZUKIWANYCH ZAWODÓW WYNIKI BADAŃ ZREALIZOWANYCH W RAMACH PROJEKTU InIT

CEL BADANIA

Polski rynek pracy wykazał w XXI w. poważne niedoskonałości. Z jednej strony wysoki poziom bezrobocia w latach wolnego wzrostu gospodarczego. Z drugiej – duża nierównowaga na rynku w okresie dużej dynamiki gospodarki wykazująca niedoskonałości systemu edukacji i niedopasowanie podaży i popytu na rynku pracy. Młodzi ludzie stający przed wyborem kierunku kształcenia i docelowego zawodu muszą przewidywać, które zawody będą poszukiwane w ciągu najbliższych kilku lat, a które staną się nadwyżkowe. Kluczem do wyboru przyszłościowego zawodu jest identyfikacja popytu i podaży danego zawodu oraz tendencji w tym zakresie. Na rynku pracy bowiem żaden z zawodów nie jest deficytowy lub nadwyżkowy raz na zawsze. Kluczem do sukcesu danego studenta będzie przewidzenie sytuacji na rynku pracy z wyprzedzeniem co najmniej 5-letnim. W odpowiedzi na powyższe problemy powstał projekt InIT – „Innowacyjna baza informacyjna przedstawiająca perspektywy i możliwości odnoszące się do rynku edukacji i pracy”. Projekt ten realizowany jest w ramach programu LEONARDO. W ramach projektu dokonano analizy rynku pracy oraz przygotowano pilotażowy projekt bazy danych. Ponadto wykonana została poniższa prognoza. Aby ułatwić młodym ludziom wybór zawodu, prognoza ma na celu przygotowanie propozycji systemu prognozowania zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie podlaskim.

ZAŁOŻENIA PROGNOZY

Podjęta w ramach wspomnianego powyżej projektu próba sformułowania prognozy zawodów nadwyżkowych i deficytowych musiała podlegać ograniczeniom związanym zarówno z jej zasięgiem, jak również z założeniami projektu. Dlatego też jednym z podstawowych zadań w ramach jej formułowania było określenie jej uwarunkowań i ograniczeń.

Po pierwsze określone zostały kwestie wynikające z prognozowania rynku pracy w skali regionu, które znacząco różni się od analogicznych badań w skali kraju. Po drugie wskazane zostały warunki wyznaczone przez projekt, w ramach którego prognoza została sporządzona. Do podstawowych uwarunkowań predykcji zaliczymy więc:

- mniejszą dostępność danych – rynek lokalny jest badany w nieco innym układzie, przez co dostępność danych jest znacznie ograniczona; przede wszystkim trudno dostępne są dane dotyczące struktury zatrudnienia, np. nie jest realne oszacowanie wielkości rynku dla danego zawodu; ponadto nie są dostępne dane dotyczące migracji pracowników z danej profesji, co w obecnych uwarunkowaniach stanowi niezwykle istotny czynnik przy analizie poziomu deficytowości lub nadwyżkowości zawodu;
- małą głębokość rynku pracy w skali regionu – regionalny rynek pracy jako całość jest odpowiednio duży do celów badania, lecz w podziale na poszczególne grupy zawodowe jego wielkość może już stanowić poważny problem; w zależności od przyjętego stopnia szczegółowości analizy, dla niektórych zawodów w skali lokalnej występują pojedynczy bezrobotni, a oferty pracy zgłaszane do urzędów pojawiają się co kilka lat; w takiej sytuacji analiza deficytowości/nadwyżkowości zawodów może stanowić poważny problem;
- okres prognozy – analiza rynku pracy, na podstawie której budowana była prognoza, obejmowała lata 2000-2006 – tak krótki okres czasu (z punktu widzenia prognozowania) skutkuje krótkim horyzontem, na jaki mogła zostać wykonana predykcja; próba uszczegółowienia danych poprzez wykorzystanie krótszych okresów nie jest niestety możliwa;
- charakterystyka szeregów czasowych zmiennych wykorzystywanych w analizie – po pierwsze, szeregi te są bardzo krótkie, co skutkuje trudnością w jednoznacznej identyfikacji występujących w nich tendencji; po drugie, szeregi te charakteryzują się dużą nieregularnością, wskutek płytkości lokalnego rynku pracy; zaburza to identyfikowane tendencje oraz ogranicza znacznie zakres dostępnych narzędzi prognostycznych; przekłada się to również na stopień szczegółowości prognozy; przeprowadzone próby wskazały, iż najwyższy możliwy do osiągnięcia stopień szczegółowości to trzycyfrowe kody zawodów systemu Socrates; w przypadku czterocyfrowych zawodów, wiele jest przypadków występowania pojedynczych bezrobotnych i ofert pracy;
- specyfika polskiego rynku pracy – podstawą badania są oficjalne statystyki i rejestrowany przepływ pracowników przygotowywane przez Urzędy Pracy; odbiegają one jednak od rzeczywistości; po pierwsze, nie wszyscy bezrobotni rejestrują się w urzędach (generalnie im wyższy poziom kompetencji, tym mniejsza rola UP w pośrednictwie); po drugie, urzędy pracy wykazują się niewystarczającą skutecznością w pośrednictwie pracy; wielu pracodawców i pracowników szuka pracowników/pracy na własną rękę; po trzecie, specyfika pewnych zawodów sprawia, iż drogi poszukiwania pracy w nich nie przebiegają przez urząd pracy; jako przykład można wymienić tu nauczycieli akademickich; zatrudnienie

w takich miejscach odbywa się w przeważającej części z pominięciem urzędów pracy; taka sytuacja zniekształca obraz w zakresie popytu i podaży na dany zawód, w praktyce uniemożliwiając skuteczne prognozowanie.

Uwzględniając przytoczone powyżej kwestie, dobrane zostały metody prognozowania zawodów przyszłościowych. W pierwszej kolejności wybrany został wskaźnik, jakim zmierzona została deficytowość/nadwyżkowość zawodów. Jako pierwsza miara wytypowany został wskaźnik używany przez urzędy pracy. Przedstawia się on w sposób następujący:

$$w = \frac{\text{liczba ofert pracy}}{\text{liczba bezrobotnych}}$$

dla którego:

$W^* < 0,9$ to zawody nadwyżkowe,

$0,9 \leq W^* \leq 1,1$ to zawody zrównoważone (wykazujące równowagę na rynku pracy),

$W^* > 1,1$ to zawody deficytowe.

Jest to najbardziej typowa miara, konfrontująca popyt na dany zawód (licznik) z podażą (mianownik). Im wyższy wskaźnik, tym większe zapotrzebowanie na pracowników w danym zawodzie. Zaletą tego miernika jest jego dość powszechne zastosowanie i porównywalność z sytuacją w kraju i w innych regionach.

Jednak wskaźnik ten ma również pewną wadę. Porównując dane odnośnie zmian w ilości osób bezrobotnych z ilością ofert pracy zgłoszonych do urzędu, można zauważyć, iż jest znacznie więcej osób znajduje pracę niż zgłaszanych ofert. W związku z tym wskaźnik deficytowości/nadwyżkowości zawodu zniekształca obraz sytuacji w danym zawodzie. Dlatego też do analizy wykorzystany został równoległe zmodyfikowany wskaźnik zaproponowany przez autora analizy. Przedstawia się on następująco:

$$w = \frac{\text{liczba osób nowozatrudnionych}}{\text{liczba bezrobotnych}}$$

dla którego:

$W^* < 0,9$ to zawody nadwyżkowe,

$0,9 \leq W^* \leq 1,1$ to zawody zrównoważone (wykazujące równowagę na rynku pracy),

$W^* > 1,1$ to zawody deficytowe.

Zmiana polega na uwzględnieniu w liczniku nie tylko oficjalnie zgłoszonych ofert, lecz również osób, które znalazły pracę na własną rękę. Tak zmodyfikowany wskaźnik lepiej przedstawia sytuację danego zawodu w sytuacji, gdy wiele ofert pracy pomija urzędy pracy. Wadą takiego wskaźnika jest jedynie brak możliwości uwzględnienia typu pracy, jaką podjął bezrobotny.

Analizując oba wskaźniki należy jeszcze uwzględnić jeden czynnik: bieżącą sytuację na rynku pracy. Przytoczone mierniki koncentrują się bowiem na bieżącej liczbie

nowo zatrudnionych pracowników, ofert pracy i nowych bezrobotnych napływających na rynek. Należy jeszcze odnieść go do poziomu zrównoważenia rynku danej profesji i interpretować obie wielkości jako całość. Na rynku pracy może bowiem występować nadwyżka osób z danej grupy zawodowej, czyli liczba osób, które co roku nie mogą znaleźć pracy. Ponadto może występować bieżąca deficytowość (wartość wskaźników powyżej 1,1), która w pierwszej kolejności będzie uzupełniana z grupy nadwyżkowej. O pełnej deficytowości zawodu można mówić dopiero, gdy na rynku wystąpi nadwyżka ofert pracy nad napływającymi na rynek bezrobotnymi oraz gdy wszyscy z nich będą znajdowali pracę.

Na podstawie analizy powyższych uwarunkowań podjęto decyzję o wykonaniu prognozy deficytowości/nadwyżkowości zawodów z grupy 2, oznaczonych kodem trzycyfrowym. Są to najistotniejsze dla absolwentów grupy zawodów. Jednocześnie stopień szczegółowości analizy pozwala na uzyskanie podziału na rynki o wystarczającej wielkości. Prognozę wykonano wykorzystując modele tendencji rozwojowej. Metoda ta wydaje się najlepsza ze względu na niewielką długość analizowanych szeregów czasowych. Ponadto płytkość rynków powoduje znaczny wpływ wahań przypadkowych. Z tego samego powodu oraz małej ilości dostępnych w układzie regionalnym danych dotyczących rynku pracy, nie jest możliwe zbudowanie skutecznych modeli przyczynowo-skutkowych. Ponadto wielość typów modeli tendencji rozwojowych pozwala na dobieranie ich indywidualnie do poszczególnych szeregów czasowych na podstawie analizy ich kształtowania się. Przedłużenie obecnej tendencji wydaje się naturalnym kierunkiem kształtowania się prognozowanych zjawisk. Ponadto analiza została uzupełniona o weryfikację merytoryczną, interpretującą otrzymane wyniki. Należy również uwzględnić, iż badany okres obejmuje jedynie przejście z fazy stagnacji do ożywienia gospodarczego i szybkiego wzrostu gospodarki Polski. Nie można więc przewidzieć punktów zwrotnych, wskutek nadejścia kolejnych faz cyklu koniunkturalnego. Jednak ze względu na krótki horyzont prognozy, można oczekiwać, że obecne ożywienie będzie w dalszym ciągu trwało.

WYNIKI BADAŃ

Kod zawodu: **211**

Nazwa zawodu: **Fizycy, chemicy i pokrewni**

Pierwszą z analizowanych grup są fizycy, chemicy i pokrewni. Jest to stosunkowo mało liczna grupa na regionalnym rynku pracy. Ponadto popyt na pracowników tej specjalności wyrażany liczbą ofert pracy jest znikomy (w szczególności do 2005 r.). Jednak analiza liczby osób, które znajdują pracę, pokazuje inny obraz tej grupy zawodowej. Wg wskaźnika W^* grupa ta jest bieżąco zrównoważona, lecz występuje nadwyżka specjalistów tej grupy na rynku.

Prognozując przyszłą sytuację osób tej specjalności, można stwierdzić, iż sytuacja będzie stabilna. Nie przewiduje się wyjścia wskaźnika poza poziom zrównoważenia. Niestety równocześnie w dalszym ciągu będzie występować nadwyżka pracowników.

Kod zawodu: **212**

Nazwa zawodu: **Matematycy, statystycy i pokrewni**

Kolejna grupa zawodowa, czyli matematycy, statystycy i pokrewni, tworzy w regionie podlaskim bardzo płytki rynek. O ile liczba nowo rejestrowanych osób bezrobotnych zmienia się w zakresie od 18 do 73, to oferty pracy występują w znacznie mniejszych ilościach (od 1 do 13 rocznie). Liczba osób znajdujących pracę co roku jest nieco bardziej optymistyczna. Jednak mimo poruszania się w okolicach zrównoważenia wskaźnika W^* , to ogólna tendencja jest spadkowa – w kierunku nadwyżki zawodu. Nakłada się na to występowanie stałej, przenoszonej z roku na rok nadwyżki pracowników.

Na kolejne 3 lata przewiduje się więc dalszy spadek wskaźnika W^* . W tej grupie zawodowej będzie więc pogłębiała się nadwyżkowość. Perspektywy nie są korzystne.

Kod zawodu: **213**

Nazwa zawodu: **Informatycy**

Grupa zawodowa informatyków ma opinię bardzo poszukiwanej. Niniejsza analiza pozwoli ją zweryfikować. Na podstawie liczby bezrobotnych można zauważyć, że jest to stosunkowo duży rynek w województwie podlaskim. Ilość ofert pracy, szczególnie na początku badanego okresu, znacznie odbiega od liczby osób poszukujących jej. Jak jednak można zaobserwować, o wiele więcej osób znajduje pracę, niż jest ofert. Jest to bowiem przykład rynku, który funkcjonuje nieco obok urzędów pracy. Lepszym wskaźnikiem ilustrującym sytuację tej grupy zawodowej będzie więc W^* . Wskazuje on, że popyt na pracę informatyków nie jest tak duży, jak można by się spodziewać. Zawód ten jest bowiem w niektórych latach wręcz nadwyżkowy (2003 i 2005 r.). Ponadto w pozostałych latach kształtuje się na poziomie zrównoważenia. Na rynku występuje jednak spora nadwyżka poszukujących pracy, którą może zniwelować dopiero długoterminowa deficytowość bieżąca zawodu.

Jednak prognoza na najbliższe trzy lata nie wskazuje, aby to nastąpiło. Spodziewać się można jedynie niewielkiego wzrostu wskaźnika W^* . Zawód zacznie być lekko deficytowy, lecz wchłonięcie nadwyżki pracowników jeszcze nie nastąpi. Tak więc wybierając ten zawód, trzeba się liczyć z poważną konkurencją na rynku.

Kod zawodu: **214**

Nazwa zawodu: **Inżynierowie i pokrewni**

Sytuacja zawodowa grupy 214, czyli inżynierów i pokrewnych, mierzona wskaźnikiem W i W^* była trudna w latach 2001-2006. Szczególnie na początku okresu oba wskaźniki wskazują na dużą nadwyżkowość tej grupy zawodowej – wartości 0,085 i 0,059. Na jedną napływającą ofertę pracy napływało prawie 12 nowych bezrobotnych. Na przestrzeni badanego okresu sytuacja stale się poprawiała, co odpowiada obserwowanej w całej gospodarce tendencji. Wprawdzie liczba nowych bezrobotnych rosta w analizowanym okresie, lecz znacznie szybciej przybywało nowych ofert pracy. Ponadto jeśli analizować liczbę osób, które znalazły pracę to przyrost miejsc pracy jest znaczny.

Prognozując na trzy kolejne lata, można wyciągnąć wniosek, że sytuacja tej grupy zawodowej będzie się systematycznie poprawiała. Na podstawie wskaźnika W można przewidywać, iż wzrośnie on z 0,235 w 2006 r. do poziomu 0,389 w 2009 r. Oznacza to, że wciąż na 1 nową ofertę będzie przypadać ponad 2,5 osoby. Analizując wskaźnik W^* sytuacja przedstawia się nawet korzystniej. Przewiduje się wzrost tego wskaźnika z 0,552 w 2006 r. do 0,699 w roku kolejnym, 0,822 w 2008 r. i 0,954 w 2009 r. Zatem zawód będzie się zbliżał do poziomu bieżącego zrównoważenia, tj. liczba osób zatrudnionych w ciągu roku będzie zbliżona do liczby osób napływających na rynek pracy. Aby jednak w pełni zrównoważyć zawód (zniwelować nadwyżkę osób bezrobotnych przechodzących z roku na rok), konieczny będzie dalszy wzrost wskaźnika w kolejnych latach, czego można się zresztą spodziewać.

Kod zawodu: **222**

Nazwa zawodu: **Specjaliści nauk rolniczych i leśnych**

Zawód oznaczony kodem 222, czyli specjaliści nauk rolniczych i leśnych, charakteryzuje się dużą nadwyżkowością. Mierzona wskaźnikiem W nadwyżkowość tego zawodu jest znacząca. Co roku liczba bezrobotnych jest dość znaczna i do tego rosnąca. Ponadto szybko rośnie liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych (ze 125 osób w 2001 roku do 601 osób w 2006 r.). Jednocześnie jednak zwiększa się liczba ofert pracy. Wskutek tego stopień deficytowości zmniejsza się z roku na rok.

Prognozując na trzy kolejne lata, można się spodziewać wzrostu bieżącej deficytowości zawodu. Pozwoli to na stopniowe zmniejszanie się nadwyżki pracowników, która jest obserwowana na tym rynku. Tak więc ta grupa zawodowa ma przed sobą perspektywy. Należy ich upatrywać w rozwoju rolnictwa wynikającym z przekształceń zmierzających w kierunku jego profesjonalizacji i większego urynkowienia. Ponadto wymogi Unii Europejskiej kładą nacisk na pracowników będących specjalistami w tej dziedzinie.

Kod zawodu: **223**

Nazwa zawodu: **Specjaliści ochrony zdrowia** (z wyjątkiem pielęgniarek i położnych)

Grupa zawodowa specjalistów ochrony zdrowia jest dość szeroka. Obejmuje ona lekarzy wszystkich specjalności, farmaceutów, laborantów, terapeutów różnych typów oraz weterynarzy. Sytuacja w latach 2001-2006 wskazuje na rosnącą nadwyżkowość (mierzoną wg wskaźnika W) tej grupy zawodowej. Wskaźnik ten zmniejsza się z poziomu 0,464 w 2001 r. do 0,310 w 2006 r. Dokładna analiza tej grupy zawodowej wskazuje jednak, że jej sytuacja jest nieco inna. Ze względu na specyfikę zawodu, wiele ofert pracy nie jest zgłaszanych do urzędów pracy. Dlatego też liczba osób znajdujących pracę jest o wiele wyższa niż liczba ofert. Ponadto liczba ofert znacznie waha się w badanym okresie, zniekształcając obraz prognozy. Dlatego też bliższa prawdy wydaje się być sytuacja mierzona wskaźnikiem W^* . W badanym okresie spada on z 1,083 (2001 r.) do 0,799 (2004 r.), a następnie rośnie do poziomu 1,03. Sytuacja kształtuje się więc na pograniczu zrównoważenia oraz lekkiej nadwyżkowości.

Prognozując na trzy kolejne lata, wykorzystany został trend liniowy i wielomianowy. Ten pierwszy dał wyniki wskazujące na utrzymywanie się w kolejnych latach lekkiej nadwyżkowości zawodu. Z kolei trend wielomianowy wydaje się mieć o wiele lepsze zastosowanie, znając fakty dotyczące kształtowania się podaży specjalistów z tej grupy po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Prognoza wykonana w drugim wariantcie każe przewidywać szybką zmianę sytuacji ze zrównoważonej do wysoce deficytowej.

Kod zawodu: **224**

Nazwa zawodu: **Pielęgniarki i położne**

Kolejną grupę zawodową stanowią pielęgniarki i położne. Na podstawie liczby bezrobotnych można wyciągnąć wniosek, iż liczba osób pozostających bez pracy na koniec roku regularnie się zmniejsza. Wskaźnik W wydaje się nie potwierdzać tej tezy (stała i wysoka nadwyżkowość), lecz i tu rynek pracy wydaje się toczyć obok urzędu pracy. Analiza wskaźnika W^* potwierdza już wcześniejsze obserwacje. Zawód ten charakteryzuje się deficytowością – niewielką, lecz powodującą już zmniejszanie się liczby bezrobotnych pozostających bez pracy na koniec roku.

W kolejnych trzech latach można przewidywać utrzymywanie się lekkiej tendencji spadkowej. Utrzymywałoby się więc zrównoważenie zawodu (wartość wskaźnika w przedziale 0,9-1,1). Należałoby jednak zinterpretować merytorycznie te wyniki. Po wspomnianym już w poprzedniej grupie wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej i otwarciu europejskich rynków pracy można się spodziewać odwrócenia tej tendencji. Analiza szeregu czasowego nie daje możliwości przewidzenia punktu zwrotnego, lecz analiza merytoryczna wskazuje na jego wystąpienie.

Kod zawodu: 232

Nazwa zawodu: Nauczyciele gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych

Kolejną grupą zawodową, analizowaną w niniejszej prognozie, są nauczyciele szkół ponadpodstawowych. Można zauważyć, iż rośnie liczba nowo rejestrowanych bezrobotnych z tego zawodu. Jednak stan bezrobocia w końcu roku utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Rośnie jednocześnie liczba ofert pracy, tak więc na rynku wciąż występuje nadwyżka pracowników, lecz bieżąca deficytowość (wg wskaźnika W^*) powoduje systematyczne zmniejszanie tej nadwyżki.

W przyszłości należy się więc spodziewać poprawy sytuacji tej grupy zawodowej. Prognozowany jest powolny, lecz systematyczny wzrost wskaźnika W^* w kierunku deficytowości zawodu. Tym samym zmniejszać się będzie nadwyżka na rynku pracy. Ponadto kończące się przywileje emerytalne dla nauczycieli oraz powoli poprawiająca się sytuacja pod względem liczby uczniów w szkołach pozwalają oczekiwać dalszej poprawy sytuacji nauczycieli.

Kod zawodu: 233

Nazwa zawodu: Nauczyciele szkół podstawowych i przedszkoli

Analizując sytuację nauczycieli szkół podstawowych i przedszkoli, można po części wykorzystać obserwacje poczynione przy poprzedniej grupie zawodowej. Tu również można zaobserwować zmniejszającą się liczbę osób pozostających bez pracy na koniec roku oraz rosnącą liczbę ofert. Zarówno wskaźnik W , jak też W^* wskazują na systematycznie poprawiającą się sytuację nauczycieli.

Prognozując na trzy kolejne lata, również tu można zauważyć, iż spodziewany jest wzrost popytu na pracę nauczycieli z tej grupy. Deficytowość zawodu będzie również zmniejszać występującą jeszcze nierównowagę na tym rynku. Ponadto kończące się przywileje emerytalne dla nauczycieli oraz poprawiająca się sytuacja pod względem liczby uczniów w szkołach i szczególnie przedszkolach pozwalają oczekiwać dalszego wzrostu wskaźników.

Kod zawodu: 234

Nazwa zawodu: Nauczyciele szkół specjalnych

Podstawową rzeczą rzucającą się w oczy podczas analizy tej profesji jest o wiele mniejsza wielkość tego rynku. Tendencje obserwowane tu są jednak podobne, jak w przypadku innych grup nauczycieli. Podstawową różnicą jest jednak o wiele większa deficytowość zawodu oraz mniejsza nadwyżka pracowników obserwowana na tym rynku.

Prognoza pozwala na oczekiwanie tendencji rosnącej zarówno wskaźnika W , jak i W^* , tak więc zawód będzie coraz bardziej deficytowy. Wydaje się to być naturalne w sytuacji zwiększonego popytu na nauczycieli oraz podwyższonej trudności tej spe-

cialności. Ponadto powoli rosnący poziom opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi będzie powodował większy popyt na pracę nauczycieli tej specjalności.

Kod zawodu: 235

Nazwa zawodu: Pozostali specjaliści szkolnictwa i wychowawcy

Czwarta z grup zawodowych związanych z edukacją nie odbiega zbyt od pozostałych. Na rynku pracy występuje pewna, dość duża, nadwyżka pracowników. Jednak wskaźniki stale się poprawiają i powodują stopniowe jej niwelowanie. Zawód wykazuje bieżącą deficytowość.

W kolejnych latach należy się spodziewać dalszego niwelowania nadwyżki na rynku oraz wzrost jego deficytowości, tak więc zawód ten wydaje się mieć przed sobą perspektywę.

Kod zawodu: 241

Nazwa zawodu: Specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania

Ta grupa zawodowa jest szczególnie ciekawa, ze względu na miejsce powstania powyższych badań. Analiza lat 2001-2006 pokazała, iż na rynku wciąż występuje znaczna liczba osób bezrobotnych. Liczba ofert pracy dalece odbiega od liczby napływających na rynek przedstawicieli tej grupy zawodowej (stąd niska wartość wskaźnika W). Jednak liczba osób znajdujących pracę jest znaczna, tak więc jest to kolejna grupa, dla której urząd pracy odgrywa niewielką rolę w pośrednictwie pracy. Analiza wskaźnika W* pozwoli na lepszą identyfikację sytuacji na tym rynku. Wartości tego wskaźnika dość znacznie się wahają. Wykazują jednocześnie niewielką tendencję rosnącą. Wartości tego wskaźnika przechodzą z nadwyżkowości do zrównoważenia.

W najbliższej przyszłości można więc oczekiwać poprawy sytuacji na rynku specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania. Będą rosły bieżące wskaźniki świadczące o deficytowości zawodu. Pozwoli ona zmniejszyć nadwyżkę pracowników. Wynika stąd, że absolwenci kierunków ekonomicznych mają dość korzystne perspektywy w województwie podlaskim.

Kod zawodu: 242

Nazwa zawodu: Prawnicy

Kodem 242 oznaczona jest grupa zawodowa prawników. Podobnie jak w przypadku grupy 241, również tu znaczna część nowych miejsc pracy jest znajdowana przez bezrobotnych z pominięciem pośrednictwa urzędów pracy. Stąd też dane dotyczące ofert pracy nie wydają się być miarodajne. Analiza wskaźnika W wskazywałaby

na znaczną, choć zmniejszającą się deficytowość zawodu. Jednak analiza liczby osób znajdujących pracę oraz wskaźnika W^* wskazuje, że zawód ten jest zrównoważony.

W perspektywie trzech kolejnych lat można więc oczekiwać powolnej poprawy sytuacji. Wskaźnik W^* wzrośnie do poziomu nieznacznie przekraczającego 1,1, więc zawód przejdzie do strefy deficytowości. Będzie to jednak na tyle nieznaczna deficytowość, iż zmniejszanie nadwyżki pracowników będzie przebiegało stosunkowo wolno.

Kod zawodu: 243

Nazwa zawodu: Archiwiści, bibliotekoznawcy i specjaliści informacji naukowej

Grupa zawodowa archiwiści, bibliotekoznawcy i specjaliści informacji naukowej jest stosunkowo słabo reprezentowana na rynku pracy. Liczba bezrobotnych napływających na rynek pracy wolno rośnie. Jednocześnie jednak liczba osób znajdujących pracę dość znacznie się waha. Stąd też obraz sytuacji przedstawiany przez wskaźniki W i W^* jest niejednoznaczny. Z jednej strony w 2003 r. W^* kształtuje się na poziomie 1,545, by już w kolejnym roku spaść do poziomu 0,880. Sytuacja ta wynika z płytkości rynku, którego obraz mogą zniekształcić takie pojedyncze wydarzenia, jak otwarcie Biblioteki Uniwersyteckiej.

Przy takich uwarunkowaniach stworzenie skutecznej prognozy jest problematyczne. Analiza funkcji trendu dla wskaźnika W^* wskazywałaby na szybki wzrost jego wartości. Zawód stałby się znacznie deficytowy. Jednak merytoryczna analiza zjawiska wskazuje raczej na możliwość występowania znacznych wahań również w kolejnych latach, co będzie skutkowało przechodzeniem tej grupy zawodowej z deficytowości do nadwyżkowości i odwrotnie, przy jednoczesnym występowaniu na rynku nadwyżki pracowników.

Kod zawodu: 244

Nazwa zawodu: Specjaliści nauk społecznych i pokrewnych

Kolejną grupę zawodową stanowią specjaliści nauk społecznych i pokrewnych. Jest to stosunkowo liczna i zróżnicowana grupa. Analiza liczby osób bezrobotnych wskazuje na znaczne jej wahania. Szczególnie widoczne jest znaczne zmniejszenie się liczby specjalistów z tej grupy pozostających bez pracy na koniec 2003 r. W kolejnych latach następuje znów wyraźny wzrost tej liczby. W tym samym kierunku zmienia się również liczba osób nowo rejestrowanych jako bezrobotne (niemal trzykrotny wzrost ich liczby w latach 2003-2006). Ponadto liczba ofert pracy gwałtownie wzrosła w latach 2005-2006. Stąd też ocena sytuacji tej grupy zawodowej nastrocza pewne problemy. Generalnie jest to grupa o bieżącej nadwyżkowości, w której występuje znaczna i rosnąca nadwyżka osób tej specjalności na rynku.

Prognozując na trzy kolejne lata, można oczekiwać dalszego pogarszania się sytuacji tej grupy zawodowej. Liczba nowych bezrobotnych będzie rosła szybciej niż

liczba pojawiających się ofert. Należy również dodać, iż grupa ta w stosunkowo niewielkim stopniu może wykorzystać fakt otwarcia rynków pracy Unii Europejskiej.

Kod zawodu: **245**

Nazwa zawodu: **Specjaliści kultury i sztuki**

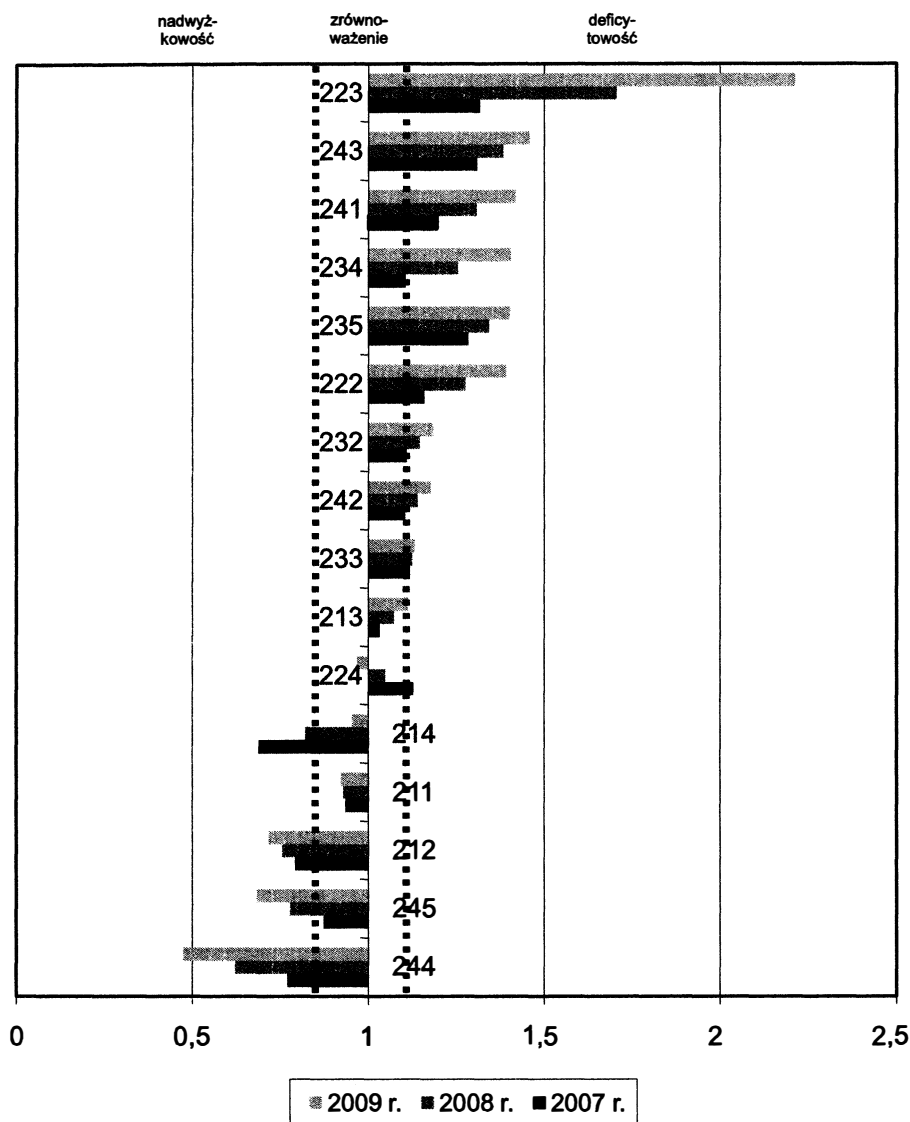
Rynek pracy dla specjalistów kultury i sztuki wydaje się być stosunkowo płytki. Liczba rejestrowanych osób bezrobotnych i ofert pracy dla nich, jest niewielka. Stąd też obserwuje się tu dość znaczne wahania incydentalne. Generalnie sytuacja tej grupy zawodowej poprawiła się w 2003 r., po czym znów zaczęła się stopniowo pogarszać. Szybko rośnie zarówno liczba nowo rejestrowanych osób bezrobotnych, jak też liczba osób pozostających na koniec roku bez pracy.

Dlatego też przewiduje się dalsze pogarszanie się sytuacji zawodowej tej grupy społecznej. Wskaźnik W^* będzie spadał w kolejnych latach, co będzie świadczyło o rosnącej nadwyżkowości tego zawodu. Należy jednak zauważyć, iż przy tak płytkim rynku nawet pojedyncze wydarzenia mogą zmienić tę tendencję.

Uzupełnienie

Do powyższej analizy nie zostały włączone niektóre zawody z grupy 2. Przyczyną tego faktu są uwarunkowania budowy prognozy wskazane w części metodologicznej. Do podstawowych z nich należy specyfika form poszukiwania pracy w niektórych zawodach, niemal całkowicie pomijająca instytucje rynku pracy (w szczególności rynku pracy). Głównymi przykładami są tu nauczyciele akademicy i duchowni. Ponadto w niektórych zawodach rynek pracy jest na tyle płytki, że nie jest możliwe prognozowanie jego rozwoju w oparciu o dotychczasowe tendencje. Kolejnym problemem są zmiany w klasyfikacjach i sposobie ujmowania niektórych zawodów w statystykach rynku pracy (np. specjaliści administracji publicznej), które powodują, że dane dotyczące tych zawodów są niekompletne lub szeregi czasowe są bardzo krótkie. Dlatego też analiza w oparciu o ustalony w badaniach okres oraz dla regionalnego rynku pracy musiała zostać nieco ograniczona.

Rycina 1.
Mapa zawodów przyszłościowych^a



a) Objasnienia kodów zawodów w treści artykułu

Źródło: opracowanie własne.

PODSUMOWANIE

Podsumowując przeprowadzoną powyżej analizę należy podkreślić, iż na rynku pracy w województwie podlaskim można zauważyć trzy podstawowe tendencje. Po pierwsze, w przypadku większości zawodów występuje wciąż pewna nadwyżka podaży pracowników nad popytem na ich usługi. Przejawia się ona w przechodzącej z roku na rok pewnej liczbie osób bezrobotnych, która nie może znaleźć zatrudnienia. Po drugie, bieżąca sytuacja większości grup zawodowych wydaje się być korzystna. Znaczna ich część wykazuje bieżącą deficytowość lub w horyzoncie prognozy stanie się deficytowa. Ponadto ta deficytowość stopniowo niweluje nadwyżkę na rynku pracy, w przypadku niektórych grup już teraz. Po trzecie, obserwuje się w przypadku praktycznie wszystkich zawodów rozwój ich rynków pracy. Przejawia się to w zwiększaniu napływu osób na rynek pracy przy jednoczesnym zwiększaniu się liczby ofert pracy dla nich. Pełny obraz tych tendencji mogłaby dać analiza grupy osób tracących status bezrobotnego pod kątem podjęcia pracy w konkretnej grupie zawodowej. Wymagałoby to jednak zmiany sposobu tworzenia statystyk przez urzędy pracy i byłoby trudne do praktycznej realizacji. Generalnie jednak wzrasta popyt na pracowników z większości analizowanych grup.